

AZ ANGOL PARLAMENT RAGADVÁNYNEVEI I. JAKAB URALKODÁSA ALATT

RIGÓ BALÁZS

Az MTA-ELTE Jогtörténeti
Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

DR. RIGÓ BALÁZS

EGYETEMI ADJUNKTUS

ELTE ÁJK RÓMAI JOGI ÉS
ÖSSZEHASONLÍTÓ JOGTÖRTÉNETI
TANSZÉK

RIGO.BALAZS@AJK.ELTE.HU

2023. június 12.

Gyakori, hogy a történelmi személyeket, sőt intézményeket, korszakokat akár a kortársak, akár az utókor vélt vagy valós tulajdonságaik alapján ragadványnevekkel látják el. Ezek a köznyelv tömör megfogalmazásai, amelyek az anekdotikus elemeken túl a közvélemény ítéletét tartalmazzák. Az intézmények ragadványnevei a személyekétől abban különböznek, hogy fennállásuk alatt többször változnak. A továbbiakban Andrew Thrush nyomán az angol parlamentre I. Jakab uralkodása (1603-1625) alatt aggatott ragadványneveket vesszük sorra.¹

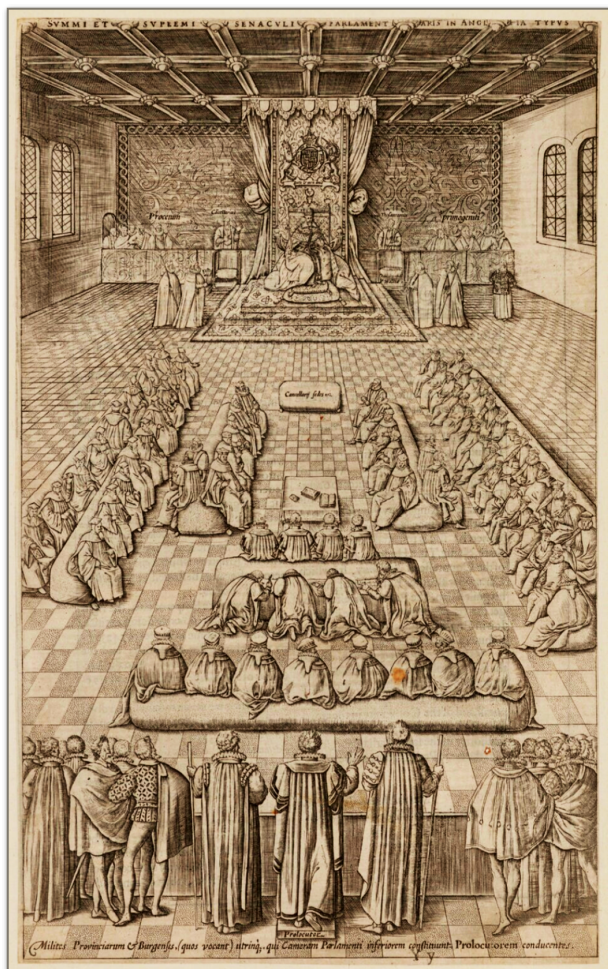
Bár I. Jakab az angol trónt kikezddhetetlen jogcímmel, a vérségi elv alapján szerezte meg, örökölte azokat a pénzügyi nehézségeket is, amelyekkel már I. Erzsébet szembesült. Ehhez járultak a kontinentális Európa felekezeti konfliktusai, és annak a kormányzásbeli tapasztalatnak a hiánya, amelyet valós hatalom(gyakorlás) nélkül a Stuartok Skóciából magukkal hoztak. A parlamenttel való kapcsolatuk így újra és újra holtpontra jutott.²

Az 1603-as pestisjárvány miatt csak 1604-ben összeülő parlament legfontosabb feladata Jakab számára két országának jogilag is megerősítendő uniója, a Nagy-Britannia királya cím felvételének elismerése és a kormányzáshoz szükséges pénzügyi támogatás elérése volt. A parlament azonban Anglia ősi nevének elsovadása mellett attól tartott, hogy a formális unióval a common law és az angol törvények szükségszerűen érvényüket vesztenék, ezért mind az uniót, mind azt elvetette, hogy Jakab a Nagy-Britannia királya címet felvegye. Jakab legnagyobb bánatára a kérdésben szakértőként felkért bírák egyhangúlag a parlament mellé álltak.³

A pénzügyi kérdést sem tudták rendezni. Mivel a parlament által még 1601-ben megszavazott támogatást továbbra is beszédtek, Jakab bármilyen más támogatásra irányuló kérését a parlament jogtalanak minősítette. A két legfőbb pont a parlament számára a király élelmiszerbeszerzési joga (az hogy a piaci ár alatt volt jogosult élelmiszert

vásárolni az udvartartása számára) és a hűbéri jogon gyakorolt gyámsági jogának érvényesítése a hűbértartók kis-korú örököse felett volt. A tárgyalásokat az időnként közeledő álláspontok ellenére a felek újabb követelései, az elszámolásból adódó ellentétes értelmezések és a kölcsönös bizalmatlanság ellehetetlenítette. A „Nagy Szerződés” (The Great Contract) nem jött létre. Bár Jakab a parlamentet mérgében 1610. december 31-én feloszlatta, a londoni közvélemény a kétértelmű „Áldott Parlament” (The Blessed Parliament) névvel illette.⁴

A feloszlítás után Jakab különféle fiskális megoldásokkal és elsőszülött fiának, Henriknek a francia udvarba való beházasításával nyert hozomány révén próbált pénzügyi helyzetén javítani. Bár a walesi herceg halálával Károly, a másodszülött lépett a helyébe, a francia polgárháborús helyzet miatt Jakab három év eltelté után kénytelen kellett összehívta a parlamentet, ami mindössze két hónapig, 1614 áprilisától júniusáig ülésezett. Jakab remélte, hogy ez a parlament a „Szeretet Parlamentje” lesz (The Parliament of Love), és elkerülik az előző parlament alatti félreértéseket. Mégis több, mint hat hétbe telt elhárítani azt a pletykát, hogy a parlament megválasztását és működését titkos szervezkedéssel befolyásolták a király oldaláról. Az Alsóház legnagyobb döbbenetére, a Lordok Háza azonban nem tárgyalta a királyi adókvetés kérdését, mondván az a prerogátiva része. Az Alsóház ezek után

nem volt hajlandó megvitatni a király által kért támogatást. Sőt, a király olyan rosszul állt anyagilag, hogy az adókievetés elengedését sem ajánlhatta fel a támogatásért cserébe. Jakab végül dühében nemcsak a parlamentet oszlatta fel, hanem négy szókimondó képviselőt is a Tower-be záratott. Végül egyetlen törvényt sem fogadott el, ezért bár – alkotmányjogilag helyesen – többen csak gyűlekezetnek, konvenciónak tartják, az irodalomba „Megzápult Parlament” (The Addled Parliament) néven vonult be.⁵

Jakab eltökéltebb volt mint valaha, hogy parlament nélkül is boldogul. Kiadásai csökkentéséből, monopóliumok értékesítéséből, hitelbiztosítékként kapott németalföldi városok eladásából, jótékony adományból és kikényszerített kölcsönből ideiglenesen jelentős bevételre tett szert. Emellett immár Károly és a spanyol infánsnő közötti házasságot tűzte napirendre. Ez végérvényesen megoldotta volna pénzügyi gondjait. A harmincéves háború kitörése azonban 1620 novemberében a parlament összehívására kényszerítette.

A kezdet ígéretesen alakult. A parlament nemhogy kétszer is segélyt szavazott meg a részére, de a király általános adókievetési jogát taktikusan nem érintve, inkább az egyedi kiváltságokra, monopóliumokra és a Kancellária Bíróságának reformjára koncentrált. Ennek a vizsgálatnak esett áldozatul Francis Bacon – addigra már St. Alban Viscount-ja –, akit Jakab – megőrzendő a harmonikus kapcsolatot a parlamenttel – nem védett meg a felelősségre vonás (impeachment) alól. A per alkotmánytörténeti jelentőségű volt, mivel vele éledt fel az a rég elfeledett középkori gyakorlat, hogy királyi hivatalnokokat a parlament von felelősségre egy büntető eljárás keretében.

A parlament Buckinghamet is megkísérelte perbe fogni. Ezt megakadályozandó

Jakab az ülést a tervbe vett berekesztéssel szemben végül csak elnapolta, hogy a már megkezdett törvényjavaslatok tárgyalását később folytathassák. Bár az ülés kölcsönös jószándékkal fejeződött be, Buckingham az elnapolás után két meghatározó képviselőt letartóztatott. Mivel a király egy éven belül már másodszor kért segélyt a parlamenttől, az a gazdasági válság miatt vonakodott ezt megszavazni. Emellett választ vártak arra az ellentmondásra, hogy miért visel Jakab háborút a spanyolok ellen, amikor fiát egy spanyol infánsnővel kívánja megházasítani.

A parlament végül csak egyszeri segélyt szavazott meg, és felhívta a királyt arra,

hogy Károly a saját vallásukból való feleséget válasszon magának. Mivel a házasság a királyi prerogatíva részét képezte, Jakab éktelen haragra gerjedt, és megpróbálta a képviselőket elhallgattatni. Ez azonban az ősi jogukat sértette, aminek Sir Edward Coke megfogalmazásában tiltakozással adtak hangot. Mire Jakab kijelentette, hogy a parlamenti kiváltságok a királytól származnak. A helyzet elmérgesedett. A király ezek után nemcsak Coke-ot börtönöztette be, hanem a feloszlattal egyidejűleg a parlamentet királyi proklamációban a gyűlekezet rangjára fokozta le.⁶

Habár Jakab megesküdött, hogy soha többet nem hív össze parlamentet, a külpolitikai események ezt újból megkövetelték. A háborús hangulatból fakadó egyetértés miatt az uralkodó és a parlament között 1624 februárjától 1624 májusáig, azaz a teljes ülésszak alatt, sőt egészen a király 1625. márciusi haláláig harmonikus volt a kapcsolat. Jakab utolsó három évében a spanyol házasság ügye és a vele járó hozomány kiemelt fontosságú maradt. Károly és Buckingham azonban hiába utaztak a spanyol udvarba 1623 tavaszán, a spanyoloknak eszük ágában nem volt házasságot kötni. A parlament végül a korábbiakhoz képest jelentős segélyt szavazott meg a spanyol háborúra. Jakab beleegyezett, hogy az Alsóház által kinevezett különleges kincstárnokok gyűjtsék a megajánlott segélyt a királyi kincstár helyett. A parlament a segély mellett további törvényeket fogadott el a királyi monopóliumok adományozá-

sának korlátozására és a koronabirtokok növelésének megakadályozására. Habár a hadjárat csúfos kudarcát még megérte, Jakab már előtte világossá tette, hogy a parlamentet nem akarja feloszlítani. 1624 májusa után az azonban többé már nem ült össze.⁷

Hivatkozások:

- ¹ The Parliament of 1604-1610. In: The History of Parliament: the House of Commons 1604-1629, ed. Andrew Thrush – John P. Ferris, 2010. <https://www.historyofparliamentonline.org/research/surveys/surveys-1604-1629>
- ² <https://www.historyofparliamentonline.org/research/parliaments/parliaments-1604-1629>
- ³ <https://www.historyofparliamentonline.org/volume/1604-1629/survey/parliament-1604-1610>
- ⁴ Uo.
- ⁵ <https://www.historyofparliamentonline.org/volume/1604-1629/survey/parliament-1614>
- ⁶ <https://www.historyofparliamentonline.org/volume/1604-1629/survey/parliament-1621>
- ⁷ <https://www.historyofparliamentonline.org/volume/1604-1629/survey/parliament-1624>

Képek elérhetősége:

1. oldal: Blessed Parliament https://en.wikipedia.org/wiki/Blessed_Parliament 2023. június 5.
2. oldal: James I (John de Critz után) <https://www.worldhistory.org/image/13155/james-i-of-england/> 2023. június. 5.